

піщане дно. Шкода, що мені бракує сміливості пливати далі. Однак я люблю почуття страху. Те, як я жадібно хапаю повітря, а серце шалено калатає у грудях, коли нарешті виходжу з води.

Викручую довге волосся, беру потріпаний рушник, який мати повісила на мотузку між двома чахлими соснами, і лягаю на теплий пісок. Яскраво-блакитна бабка сідає мені на сосок і вже за мить летить собі далі. Мурашка повзе через дюни, які моє тіло щойно лишило на піску.

Вчора ввечері я нарешті з ним переспала. Я стільки років малювала це в уяві, гадки не маючи, чи він досі мене хоче. Та тієї миті я знала, що це станеться: випите вино, спокусливий Джонасів голос, вірші, хмільний від граппи Пітер, мій чоловік, дрімає на дивані, троє наших дітей вже послули у своєму будиночку, мати в яскраво-жовтих гумових рукавицях стоїть біля раковини — миє посуд, не звертаючи уваги на гостей. Ми зустрілися поглядами і кілька митей не зводили одне з одного очей.

Потім я встала з-за гомінкого столу, зняла в коморі труси, сховала їх за хлібницею і вийшла задніми дверима в темряву ночі. Стояла і чекала у затінку, дослухаючись до шуму води, брязкоту тарілок, склянок та срібних приборів у мильній воді.

А потім він з'явився переді мною, притиснув мене до стіни будинку і задер сукню. «Я люблю тебе», — прошепотів він. Я похапцем вхопила повітря, коли він у мене увійшов. Тепер уже пізно. Я вже не шкодуватиму, що не зробила цього. Зате тепер шкодуватиму, що зробила. Я люблю його і ненавиджу себе. Себе люблю, а його ненавиджу. Ось і кінець довгої історії.

Грудень 1966 року. Нью-Йорк

Я кричу. Кричу і хапаю повітря доти, доки мати нарешті усвідомлює, що щось таки сталося. Вона несеться, немов навіжена, у лікарню вздовж Парк-авеню, притиснувши до грудей тримісячну дитину. Батько й собі біжить із портфелем у руці по Медісон-авеню, вискочивши із хмарочоса Фред-Ф.-Френч-Білдінг. Думки його плутаються в голові через страх і почуття власного безсилля. Власне, це стосується усього, за що він береться. Лікар каже їм, що більше чекати не можна, бо якщо згаяти бодай хвилину, дитина помре. Тоді вириває мене з маминих рук, кладе на операційний стіл і розтинає живота, наче спілому кавуну. Пухлина стиснула мені кишки, і кал, що накопичився всередині, отруєє крихітне тіло. Власне, лайно, воно завжди накопичується, та найголовніше вміти те витримати і вистояти, але про це я довідаюся багатьма роками пізніше.

Порпаючись у моїх нутрощах, лікар ненароком видаляє мені яєчник. Таке трапляється, коли час неблаганно спливає і треба негайно рятувати життя. Про це я також довідаюся багатьма роками пізніше. Того дня мати вдруге розплачеться і скаже, що то вона мусила би простежити, аби лікар був уважнішим, так, немов у її силах тоді було бодай щось змінити.

Пізніше я лежатиму сповитою на лікарняному ліжку, кричатиму і ревітиму від гіркої несправедливості. Вони не пускатимуть матір мене нагодувати, і в неї пропаде молоко. Мине майже тиждень, коли вони нарешті звільнять мені руки. «Ти завжди була таким життєрадісним дитям», — каже батько. «Та після того ти постійно кричала», — говорить мати.

У вітальні все, як завжди, на своїх місцях: горщики й каструлі над плитою, ополоники, шумівки й лопатки звисають з гачків для чашок, дерев'яні ложки в банці, вицвілий список телефонних номерів пришпилений до книжкової полиці, два складні крісла біля каміна. Все те саме, проте, коли я йду з кухні до комори, мені здається, ніби я ступаю іншою кімнатою. Усе навколо чітке і яскраве, немов саме повітря пробудилося після довгого глибокого сну. Я виходжу з дверей комори і зиркаю на стіну зі шлакоблоків. Жодних слідів, нічого не видає того, що сталося вчора. Тут ми вкарбувалися одне в одного назавжди. Тихо, відчайдушно, болісно. Раптом пригадую про сховані за хлібницею труси, повертаюся до комори і встигаю натягнути їх, перш ніж з'являється мати.

— Елло, ти щось сьогодні рано. Кава готова? — у її словах вчувається звинувачення.

— Саме збиралася зварити.

— Тільки не надто міцну. Не люблю я твоє еспресо. Знаю, ти вважаєш, що так смачніше, проте... — вона веде вдавано жартівливим тоном, який доводить мене до сказу.

— Гаразд, — відказую я, не маючи зараз ані найменшого бажання сперечатися з нею.

Мати сідає на диван на веранді. І хоча це лишень жорсткий матрац із наповнювачем з кінського волосу, застелений старим сірим покривалом, тут полюбляють товктися геть усі. Звідси можна милуватися ставком, смакувати кавою або читати книжку, спершись на старі подушки з поцяткованими іржею бавовняними наволочками. Хто б міг подумати, що із часом навіть тканина може поржавіти?

Займати найкращі місця матері так властиво.

Її помережане сивиною золотаве волосся зібране в недбалий пучок. Стара картата нічна сорочка геть зносилася. Та

попри це матері однаково вдається мати величний вигляд, такий, немов вона — витесана фігура на носі новоанглійської шхуни вісімнадцятого століття. Красива й непохитна, прикрашена перлами й увінчана вінком з лавра, вона вказує путь.

— Вип'ю кави і відразу ж приберу зі столу, — промовляю я.

— Я тоді домию посуд. М-м-м, дякую, — відказує вона, коли подаю їй чашку з кавою. — Як вода?

— Ідеальна. Бадьорить.

Найкращий урок, що дала мені матір: у житті є дві речі, про які не можна шкодувати, — діти та плавання. Навіть у найпрохолодніші дні на початку червня, коли я стою і вдивляюся в солоні води Атлантичного океану, відчуючи відразу до тюленів, котрі висовують із води свої потворні голови і заманюють сюди білих акул, я все одно чую її голос, що спонукає мене пірнути.

— Сподіваюся, ти повісила рушник на мотузку. Не хочу сьогодні знову розбирати гору мокрих рушників. Так і перекажи дітям.

— Повісила.

— Якщо ти на них не насваришся, це зроблю я.

— Гаразд, я тебе почула.

— А ще вони мусять підмести у своєму будиночку. Там суцільний безлад. Але, Елло, навіть не думай сама за те братися. Вони геть розбещені. Вже дорослі...

З мішком сміття в одній руці й чашкою кави у другій я виходжу крізь задні двері, а вітер тим часом підхоплює і розносить її причитання.

Найгірша материна порада: «Будь як жінка з картин Боттичеллі». Стань Венерою, що пливе на відкритій мушлі, сором'язливо склавши губи, скромна і цнотлива попри наготу. Таке порадила мені мати, коли ми з'їхалися з Пітером. Вона

— Просто ти верзеш казна-що, — починаю дверцята холодильника, голосно ляскаю ними і наливаю в каву молоко. — То виходить, коли в подружжя нема дітей, це вже не справжній шлюб? Хто ти така, щоби судити?

— Я маю право на власну думку, — незворушно відказує вона, аби ще більше мене розізлити.

— Безліч подружжів не мають дітей.

— Гм-м-м.

— Господи, та твоя невістка перенесла радикальну мастектомію, то що, вона тепер не жінка?

— Ти що, збожеволіла? — мати спантеличено глипає на мене і підводиться з дивана. — Піду поплаваю, а тобі варто піти ще трохи поспати — і заново розпочати цей день.

Мені хочеться дати їй ляпаса, але натомість кажу:

— Вони хотіли дітей.

— Господь його знає навіщо, — мати виходить, і за нею ляскають скляні двері.

Жовтень 1970 року. Нью-Йорк

Мати відправила нас до сусідів — гратися з дітьми її коханця. Його дружина за нами всіма приглядає, а мати із сусідом тим часом вирішують, йти йому від дружини чи ні. Я вже доволі доросла, звісно, не настільки, аби збагнути все, та коли я визираю із сусідського вікна і бачу, як у нашому вікні по той бік внутрішнього дворика містер Денсі обіймає мою матір, я таки розумію, що щось не так.

У вузькій довгій кухні дворічний син Денсі сидить на високому стільці та грається з пластиковими контейнерами. Місис Денсі глипає на водяного клопа, що лежить на спині

біля одвірка між кухнею та їдальнею. З одвірка виповзають крихітні таргани і швидко зникають поміж паркетних дощок. Анна виходить з дальньої кімнати разом із Блайт, донькою Денсі. Сестра плаче. Блайт обрізала їй чубчик ножицями, і тепер на Анниному чолі нерівним півмісяцем стирчить темне волосся. Блайт самовдоволено посміхається, її мати натомість нічого не помічає, і далі витріщаючись собі на комаху. По її щоці котиться сльоза.

08:50

Я опускаюся на диван і вмощуюся на місце, яке нагріла мати. На невеличкому пляжі по той бік ставка вже зібралося трохи люду. Зазвичай це орендарі — туристи, котрі випадково забрели в гущавину лісу і відкрили для себе тутешню ідилію. «Загарбники», — дратуюся я.

Коли ми були дітьми, у Беквудзі всі знали одне одного. Вечірки переходили з будинку в будинок: жінки розгулювали босоніж у яскравих літніх сукнях; чоловіки — в закочених по щиколотки парусинових штанях; джин і тонік, дешеві крекери, сир, рій комарів і засіб від комах, аби бодай якимось врятуватися від укусів. Сонячні промені пробивалися крізь сосни та кущі болиголову й осяювали лісові піщані дороги. Йдучи на пляж, ми здіймали рудувату куряву, просяклу запахом літа: солодким, спекотним, стійким. Обабіч дороги росла висока трава й отруйний плющ, та ми знали, що можна чіпати, а що ні. Коли дорогою траплялася автівка, водій неодмінно сповільнювався і пропонував підвезти нас на автомобільній підніжці чи капоті. Нікому навіть на думку не спадало, що ми можемо впасти чи потрапити під колеса. Ніхто не переймався, що дітей можуть затягнути підводні течії. Ми гасали

Зміст

Книга перша. ЕЛЛА	5
Книга друга. ДЖОНАС	149
Книга третя. ПІТЕР	219
Книга четверта. ЦЕ ЛІТО	331
Книга п'ята. СЬОГОДНІ	365
Подяки	403

Фото © Стефа Данськи

МІРАНДА КОВЛІ ГЕЛЛЕР зростала у творчій родині. Її дідусь — поет і літературний критик, тітка — мистецтвознавиця, а сестра — відома письменниця-романістка. Закінчивши Гарвардський університет, Міранда Ковлі Геллер працювала редакторкою книжок та журналу *Cosmopolitan*. Нині вона — голова відділу драматичних серіалів НВО. Мешкає в Лондоні, Лос-Анджелесі та на Кейп-Коді.

«Паперовий палац» — дебютний роман письменниці, який швидко став бестселером № 1 за версією *New York Times* і потрапив у довгий список Жіночої премії за художню літературу 2022 року. Роман перекладено понад тридцятьма мовами. Компанія НВО придбала права на книжку й планує зняти мінісеріал за мотивами роману.